

Stockholmskällan

Recept på språkhistoria

Genom att läsa ett recept på risgrynsgröt från 1848 möter eleverna så väl förändringar inom stavningsregler, genren för kokböcker, lånord och annat som hjälper dem 1) identifiera texten som gammal och 2) placera den på ett ungefär i tid.

Instruktion till uppgiften

Skriv ut *Kokbok för tjänstflickor* och låt eleverna läsa receptet på "Risgrynsgröt", s. 13-14.

Texten lyder:

"Ett skålpund risgryn sköljas i kallt watten, skållas 2 gånger i kokande watten och läggas derefter i 1½ qvarter kokande mjölk. Den syrighet som grynen innehålla, och som ofta gör att gröten skär sig, utdrages af mjölken, hwilken också bidrager att ge dem ett hwitare utseende. Mjölken afsilas genom ett durkslag, grynen läggas i 3 stop kokande mjölk och kokas, utan att omröras, i 1 à 1½ timma. Till 8 à 9 personer."

Exempel på språkliga och andra förändringar visavi nutida svenska förhållanden:

- *ä-ljudet* stavas med *e*, exempelvis *derefter*
- *k-ljudet* stavas med *qv*, exempelvis *qvarter*
- *v-ljudet* stavas med *hw* eller *f*, exempelvis *hwilken*, *hwitare* och *afsilas*
- franska låneord, som *à* för *till*
- pluralform på verb, exempelvis *sköljas*, *innehålla*
- mått- och viktenheter som avskaffades med införandet av metriska systemet 1889, exempelvis *skålpund* (435 gram), *qvarter* (1/4 stop = 33 cl), *stop* (ca 1,3 liter)
- Frakturstilen blev allt mer ovanlig under perioden 1850-1900 för att därefter i stort sett försvinna helt i svenska trycksaker.
- I moderna kokböcker inleds receptet med en ingredienslista och instruktionen är ofta skriven i punktform istället för löpande text.
- Risgrynen är numera behandlade på ett sådant sätt att delar av instruktionen är onödig.